

Przemoc w rodzinie jako społeczne zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego

Monika Wilanowska

ORCID: 0000-0001-6220-6598

Uniwersytet Łódzki*

Streszczenie: Przemoc w rodzinie należy uznać za jeden z największych problemów społecznych w Polsce. Występuje on nie tylko w rodzinach uznawanych powszechnie za patologiczne. Nie należy zatem łączyć go jedynie z obecnymi w rodzinie ubóstwem czy alkoholizmem bądź innymi uzależnieniami. Przemoc w rodzinie istnieje bowiem również w rodzinach zamożnych i pozornie szczęśliwych. Skutki tego zjawiska implikują wiele negatywnych konsekwencji nie tylko dla członków rodziny sprawcy, ale również społeczeństwa i całej organizacji państwowej. Problem ten wymaga zdecydowanych działań ze strony państwa i z całą pewnością nie powinien być bagatelizowany. Celem niniejszego artykułu jest analiza wybranych regulacji prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz innych kwestii zasadniczych z punktu widzenia wpływu przemocy w rodzinie na bezpieczeństwo jednostek, które jej doświadczają, jak również ogółu społeczeństwa. Zostaną zatem wskazane również: związek pomiędzy stosowaniem przemocy w rodzinie, a naruszaniem konkretnych norm prawnokarnych funkcjonujących w polskich systemie prawnym, negatywne skutki w obszarze zdrowia u osób doświadczających przemocy w rodzinie, skala przemocy w rodzinie w Polsce i trudności związane z jej precyzyjnym określeniem, a także ocena tego zjawiska przez polskie społeczeństwo.

Słowa kluczowe: zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, patologie społeczne, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Poczucie bezpieczeństwa jest dla człowieka priorytetem. Jak wskazywał Abraham Maslow (Maslow, 2010, s. 65–68), jest to druga w hierarchii potrzeba ludzka. Bezpieczeństwo jest podstawą rozwoju zarówno dla jednostki, jak i społeczeństwa jako ogółu. Jednym z najważniejszych zadań państwa polskiego jest zatem zagwarantowanie bezpieczeństwa ludności zamieszkującej jego terytorium. Świadczy o tym ustanowienie w art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) takich obowiązków państwa, jak

---

* wilanowskamonika@wp.pl

zapewnianie obywatelom bezpieczeństwa, a także wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ono odpowiedzialne za zagwarantowanie jednostkom poczucia stabilności oraz zabezpieczenie ich praw i wolności w przypadku zaistnienia konkretnego zagrożenia.

Należy przy tym podkreślić, że zagrożenia bezpieczeństwa są kategorią niezwykle różnorodną. Ulegają one ciągłym przeobrażeniom związanym z ewolucją państw, stosunków międzynarodowych, rozwoju technologicznego oraz gospodarczego, konfliktów czy też migracji ludności (Liwo, 2013, s. 84). Przyjęte kryterium będzie przy tym podstawą do dokonania konkretnego podziału tych zagrożeń. Podstawowa klasyfikacja wskazanych niebezpieczeństw obejmuje zagrożenia naturalne i zagrożenia spowodowane działalnością człowieka (Pieprzny, 2015a, s. 52). Można również dokonać podziału zagrożeń bezpieczeństwa na pierwotne – naturalne, techniczne, militarne, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, oraz wtórne – egzystencji człowieka, społeczne, naruszenie równowagi biologicznej, masowe straty (Przeworski, 2003, zał. 32).

W grupie zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego znajdują się także zagrożenia społeczne. Będą to przede wszystkim patologie, które wpływają negatywnie nie tylko na życie jednostek, ale i funkcjonowanie społeczeństwa oraz całej organizacji państwowej. Do najczęściej występujących w Polsce patologii społecznych można zaliczyć alkoholizm, narkomanię, prostytutkę, nikotynizm, bezrobocie, samobójstwa, a także przemoc w rodzinie.

Celem prowadzonych badań jest analiza i ocena wybranych regulacji prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Polsce, dokonana z punktu widzenia wpływu przemocy w rodzinie na bezpieczeństwo osób nią dotkniętych oraz oddziaływania na społeczeństwo w wymiarze ogólnym. Przedmiotem analizy będą również zagadnienia związane z zaistnieniem przemocy w rodzinie a naruszaniem norm prawno-karnych, negatywnymi skutkami w obszarze zdrowia u ofiar przemocy w rodzinie, skalą tego zjawiska w Polsce oraz oceną zjawiska przemocy w rodzinie przez polskie społeczeństwo.

Rozumienie pojęć bezpieczeństwa i porządku publicznego

„Bezpieczeństwo” to termin, którego z uwagi na bardzo szeroki zakres znaczeniowy nie da się jednoznacznie i precyzyjnie zdefiniować. *Słownik współczesnego języka polskiego* z 1998 roku (za: Pieczywok, 2018, s. 13) definiuje je jako stan psychiczny bądź prawny, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w innej osobie lub sprawnie działającym systemie prawnym. To zagadnienie określa się również jako wolność od zagrożeń oraz poczucie pewności (Liwo, 2013, s. 55; Pieprzny, 2007, s. 574). Na gruncie nauk socjologicznych (Jedynak, 2010, s. 63) natomiast bezpieczeństwo to możliwość nie tylko samej egzystencji jednostki czy społeczeń-

stwa, ale także możliwość przeżycia. Należy zatem uznać je za oczywiste zapotrzebowanie i interes każdego człowieka w każdej sferze i każdej sytuacji (Jasudowicz, 2000, s. 55). Bezpieczeństwo jest elementem niezbędnym do stabilnego funkcjonowania społeczeństwa i rozwoju jednostek w państwie. Ponadto trzeba wskazać, że jest ono również podstawową potrzebą państwa oraz systemów międzynarodowych, a jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia (Szmulik, 2012, s. 2).

Bezpieczeństwo oznacza zarówno określony stan w państwie i wśród społeczeństwa, jak i dobro podlegające ochronie (Pieprzny, 2015b, s. 18). W polskim systemie prawnym nie występuje jednak legalna definicja tego terminu. W normach prawnych zazwyczaj dookreślany jest on przymiotnikiem bądź rzeczownikiem wskazującym na konkretny rodzaj bezpieczeństwa (Pieprzny, 2014, s. 10–11). Analiza obowiązujących w Polsce regulacji prawnych pozwala wyróżnić m.in. bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo obywateli, bezpieczeństwo powszechne, bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, bezpieczeństwo zewnętrzne państwa czy bezpieczeństwo i porządek publiczny. Jak zauważa Stanisław Pieprzny (Pieprzny, 2006, s. 302), w naukach administracyjnych najczęściej używa się właśnie pojęcia bezpieczeństwa publicznego, z którym wiąże się termin „porządek publiczny”. Przyjmuje się wszakże, że porządek publiczny stanowi element bezpieczeństwa publicznego (Ura, Pieprzny, Pado, 2006, s. 161–177).

Zarówno bezpieczeństwo publiczne, jak i porządek publiczny to pojęcia, których zakres znaczeniowy trudno określić precyzyjnie. Pomimo tego, że oba są często wykorzystywane w aktach normatywnych, nie skonstruowano ich legalnych definicji. Uznawane są one za pojęcia nieostre, czyli takie których zakres desygnatów nie może zostać wskazany jednoznacznie. W celu ich zinterpretowania należy więc skorzystać z poglądów zawartych w doktrynie prawa administracyjnego.

Bezpieczeństwo publiczne określa się jako pewien stan, w którym ogółowi obywateli indywidualnie nieoznaczonemu, żyjącemu w państwie i społeczeństwie, nie grozi jakiegokolwiek niebezpieczeństwo i to niezależnie od tego, jakie byłyby jego źródła (Ura, 2010, s. 368; 1998, s. 124). Jak wskazuje Elżbieta Ura (2003, s. 221), niebezpieczeństwa takie mogą być wynikiem klęski żywiołowej, katastrofy, epidemii czy też innych zjawisk zagrażających życiu, zdrowiu czy mieniu obywateli. Szersze definicje tego terminu obejmują nie tylko obywateli, ale również państwo i instytucje publiczne (Lisiecki, 2011, s. 35; Pikulski 2000, s. 101; Warmiński, 2013, s. 23).

Analiza wskazanych definicji prowadzi do wniosku, że pojęcie bezpieczeństwa publicznego obejmuje swoim zakresem znaczeniowym bezpieczeństwo jednostki – jej życia, zdrowia, mienia, a także możliwości korzystania przez nią z praw i wolności gwarantowanych jej przepisami powszechnie obowiązującymi. Należy przy tym zgodzić się z Andrzejem Misiukiem (2008, s. 17), który podkreśla, że to bezpieczeństwo poszczególnych członków społeczeństwa warunkuje spokój, ład społeczny, daje gwarancję bezpieczeństwa całej organizacji państwowej.

Porządek publiczny można natomiast rozumieć jako stan stabilizacji i spokoju, który wynika z tego, że poszczególne osoby czy grupy osób przestrzegają akceptowany powszechnie porządek prawny w państwie (zob. Sprengel, 2008, s. 22–23). Pojęcie to wiąże się zatem z utrzymaniem stanu, który umożliwia normalny rozwój życia na obszarze państwa (Ura, 2003, s. 222). Za trafne należy uznać sprostowanie Marka Lisieckiego (2011, s. 36), który zauważył, że pod pojęciem porządku publicznego kryją się wszystkie niepisane reguły zachowania osób żyjących w społeczności, których uwzględnianie jest konieczne dla uporządkowanego życia tego społeczeństwa. Termin ten powinien być zatem ujmowany szeroko. Możliwość zapewnienia w państwie porządku publicznego jest wszakże zależna nie tylko od przestrzegania przez społeczeństwo przepisów prawa, ale i norm moralnych, obyczajowych czy zasad współżycia społecznego. Wobec tego wydaje się, że elementy wpływające na zakres porządku publicznego najpełniej ujmuje definicja zaproponowana przez Pieprznego (2007, s. 39). Stwierdził on, że porządek publiczny to pozytywny stan kreowany przez normy prawne i pozaprawne (normy moralne, zasady współżycia międzyludzkiego) akceptowane i stosowane przez większość, który zapewnia prawidłową koegzystencję i rozwój pojedynczych ludzi i ich zbiorowości przy aktywnym udziale podmiotów publicznych, odpowiedzialnych za realizację zadań w tym zakresie.

Patologia społeczna jako zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego

Rozważania na temat zagrożeń, jakie wpływają na poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego w państwie, należy rozpocząć od zinterpretowania terminu „zagrożenie”. Jak wskazuje *Słownik języka polskiego*¹, za zagrożenie zwykło się uważać taką sytuację lub stan, które komuś zagrażają bądź w których ktoś czuje się zagrożony. Jednocześnie zagrożeniem będzie również sama osoba, która taką sytuację czy stan stwarza swoim zachowaniem.

Zagrożenie oznacza się także jako szkodliwość czy niebezpieczeństwo. Można za nie uznać negatywne czynniki, jakie oddziałują na konkretną wartość czy układ. Do cech charakteryzujących zagrożenie zalicza się: źródła, z jakich one pochodzą, skalę, rozmiar, czasowość, skutkowość, intensywność czy przewidywalność (Pieprzny, 2014, s. 25).

Ukształtowanie oraz rozwój zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego zależy od rozmaitych czynników. Uniemożliwia to dokonanie kompleksowej klasyfikacji, która obejmowałaby wszystkie typy takich zagrożeń. Ich podziały

---

¹ Zob. <https://sjp.pwn.pl/sjp/zagrozenie;2542384.html>

będą różnić się w zależności od przyjętego kryterium. W kontekście niniejszych badań największe znaczenie ma podział zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego ze względu na źródło pochodzenia, zaproponowany na gruncie nauk wojskowych.

Obejmuje on następujące rodzaje zagrożeń (Przeworski, 2003, zał. nr 33):

- zagrożenia naturalne: susze, mrozy, powódzie, pożary, wiatry, trzęsienia ziemi, opady i lawiny;
- zagrożenia społeczne: patologie społeczne, zaburzenia psychiczne;
- zagrożenia techniczne: katastrofy ekologiczne, komunikacyjne, technologiczne, budowlane i komunalne;
- zagrożenia militarne, które są związane z funkcjonowaniem sił zbrojnych oraz stosowaniem przez te siły konwencjonalnych, chemicznych, biologicznych i jądrowych środków rażenia.

Jednym z rodzajów społecznych zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego są zatem patologie społeczne, a więc te rodzaje zachowania, te typy instytucji, te typy funkcjonowania jakiegoś systemu społecznego czy tego rodzaju struktury, które pozostają w zasadniczej, niedającej się pogodzić sprzeczności ze światopoglądowymi wartościami, które w danej społeczności są akceptowane (Podgórecki, 1969, s. 24). Uznanie danej patologii za negatywne zjawisko społeczne, jest możliwe wtedy, gdy zostaną spełnione określone warunki, a mianowicie: naruszenie norm i wartości społecznych, destruktywność zachowania, mierzona skalą potępienia społecznego, występowanie patologii w większej zbiorowości bądź też skali masowej, a także potrzeba użycia zbiorowej siły w celu przeciwstawienia się tego typu problemowi (Pospiszyl, 2008, s. 12). Niewątpliwie jedną z patologii, która stanowi społeczne zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce jest przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie jako patologia społeczna będąca zagrożeniem bezpieczeństwa i porządku publicznego

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem często definiowanym przez przedstawicieli nauk socjologicznych, psychologicznych oraz prawnych. Poszczególne definicje różnią się od siebie. Wśród wyodrębnionych kryteriów, które wyróżniają przemoc w rodzinie można jednak wskazać takie, które wyraźnie wyodrębniają ją od innych zachowań. Zalicza się do nich: asymetrię sił (ofiara jest słabsza, a sprawca wykorzystuje swoją przewagę), intencjonalność (przemoc w rodzinie jest działaniem zamierzonym) oraz naruszanie praw i dóbr osobistych drugiego człowieka (Dudziak, 2015, s. 18).

Przedmiotem niniejszych badań nie jest co prawda dokonanie konceptualizacji pojęcia przemocy w rodzinie, ale dla przykładu przywołana zostanie definicja

tego zjawiska wykreowana przez Davida Lawsona (2013, s. 3). Wybór tej konkretnej definicji jest związany z tym, że jest ona bardzo zbliżona do normatywnego ujęcia przemocy w rodzinie w polskim systemie prawnym. Według wskazanego badacza przemoc w rodzinie jest podtypem przemocy interpersonalnej, który obejmuje przemoc wśród partnerów intymnych, członków rodziny oraz ludzi znanych rodzinie, którzy często są postrzegani jako przyjaciele bądź osoby bardzo blisko związane z rodziną (niezależnie od tego, czy można ich uznać za faktycznych członków rodziny, należących do niej z faktu urodzenia, małżeństwa czy też adopcji).

Podobnie do kwestii definiowania przemocy w rodzinie podszedł polski ustawodawca. Definicję legalną tego zjawiska umieszczono w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 218, dalej cyt. jako: „u.p.p.r.”). Zgodnie z tą regulacją normatywną poprzez przemoc w rodzinie należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (szerzej: Kobes, 2011, s. 25–27; Kruk, 2016, s. 86–88; Spurek, 2013, s. 24–26). Przy czym zgodnie z art. 2 pkt. 1 u.p.p.r., termin „członek rodziny” obejmuje osobę najbliższą (w rozumieniu art. 115 § 11 kodeksu karnego – t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1444, dalej cyt. jako: „k.k.”), a także inną osobę wspólnie zamieszkujejącą lub gospodarującą. Jak trafnie zauważa Paweł Kobes (Kobes, 2011, s. 26), tą inną osobą może być osoba należąca do rodziny, lecz niezwiązana węzłem pokrewieństwa lub powinowactwa, o którym mówi przepis w art. 115 § 11 k.k., a także osoba niespokrewniona, która zamieszkuje ze sprawcą, np. koleżanka. Może to być również taka osoba, która jedynie gospodaruje w mieszkaniu sprawcy. Jest to zatem pojęcie dosyć szerokie, jednak zdaje się spełniać swoje funkcje z uwagi na to, że obejmuje faktyczne stosunki występujące we wspólnotach określanych jako rodziny (Komandowska, 2017, s. 116). Zgodnie z treścią omawianej definicji przemoc w rodzinie może wystąpić w formie przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej oraz ekonomicznej (szerzej o formach przemocy: Arczewska, 2017, s. 86–88; Cichy i Szyjko, 2015, s. 13–19; Jarosz i Nowak, 2012, s. 20–22; Kałdon, 2014, s. 59–65; Kobes, 2011, s. 28–30). Należy przy tym podkreślić, że omawiana definicja została stworzona na potrzeby u.p.p.r. i ma znaczenie z punktu widzenia obowiązku realizacji przez organy administracji publicznej zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Spurek, 2011, s. 72–73).

Przemoc w rodzinie jest powszechnym zagrożeniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, które występuje w każdej z grup społecznych. Jak słusznie

stwierdził Brunon Hołyst (Hołyst, 2015, s. 74), problem ten nie dotyczy jedynie rodzin uważanych za patologiczne, ale również rodzin szanowanych, dobrze sytuowanych i z pozoru szczęśliwych. Badanie przemocy w rodzinie jako zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce wymaga przeprowadzenia nie tylko analizy regulacji prawnych, ale również kwestii dotyczących: naruszenia przez sprawców przemocy w rodzinie norm prawnokarnych, negatywnych skutków zdrowotnych występujących u osób doświadczających przemocy w rodzinie, skali przemocy w rodzinie w Polsce oraz oceny zjawiska przemocy w rodzinie przez polskie społeczeństwo.

Wraz z wprowadzeniem u.p.p.r., ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie do k.k. przestępstwa „przemoc w rodzinie”. Jak podkreśla Sławomir Hypś (Hypś, 2012, s. 155), przyjęta na gruncie k.k. koncepcja zwalczania przemocy w rodzinie wskazuje raczej na charakter skutkowy odpowiedzialności karnej sprawcy za jej stosowanie, a jej istotą jest przeniesienie ciężaru zakazu karnego na różne zachowania sprawcy przemocy w rodzinie wraz z jego odpowiedzialnością za powstałe w wyniku tych zachowań skutki. Jednocześnie zaznaczyć należy, iż pojęcie przemocy w rodzinie swoim zakresem treściowym nie wychodzi poza ochronę praw jednostki, przewidzianą w obowiązujących w Polsce przepisach prawnokarnych (Kobes, 2011, s. 27).

Biorąc pod uwagę powyższe, sprawca przemocy w rodzinie popełnia przestępstwo wówczas, gdy jego zachowanie jest sprzeczne z normami prawnokarnymi funkcjonującymi w polskim systemie prawnym. Ścigane przez państwo są wyłącznie te czyny, które są bezprawne, zawinione, wypełniające określone w ustawie znamiona typu czynu zabronionego i których stopień szkodliwości jest wyższy niż znikomy (Stożek, 2009, s. 70). Do kategorii czynów zabronionych, które swoim opisem odpowiadają zachowaniom klasyfikowanym przez badaczy jako przemoc w rodzinie można zatem zaliczyć: spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (art. 156 i 157 k.k.), groźbę karalną (art. 190 k.k.), zmuszanie do określonego zachowania, zaniechania lub znoszenia (art. 191 k.k.), zgwałcenie (art. 197 k.k.), znęcanie się (art. 207 k.k.), zniewagę (art. 216 k.k.), naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.) i wiele innych.

Analiza danych statystycznych zawartych w sprawozdaniach z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2016–2018² pozwala

---

² Zob. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok, s. 20–21; Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2017 rok, s. 19–20; Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018 rok, s. 177–178. <https://www.gov.pl/web/rodzina/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie>

zaobserwować, że corocznie rośnie liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie (15 071 w 2016 roku, 15 297 w 2017 roku, 15 892 w 2018 roku). Sądy coraz częściej wymierzają sprawcom przemocy w rodzinie karę bezwzględnego pozbawienia wolności (2681 w 2016 roku, 3223 w 2017 roku, 3234 w 2018 roku). W ostatnich latach wciąż przeważa orzekanie wobec nich kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (6158 w 2016 roku, 5535 w 2017 roku, 5374 w 2018 roku). Z zaprezentowanych danych wynika jednak jednoznacznie, że z roku na rok sądy orzekają wobec sprawców przemocy w rodzinie coraz więcej kar bezwzględnego pozbawienia wolności i coraz mniej kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Corocznie wzrasta również liczba orzekanych wobec sprawców przemocy w rodzinie środków karnych i probacyjnych. Rzeczywista i skuteczna izolacja sprawcy przemocy w rodzinie od jego ofiar jest bardzo istotna w kontekście ich ochrony. Zaobserwowane zmiany mogą zatem w widoczny sposób przyczynić się do poprawy standardu ich bezpieczeństwa.

Zachowanie sprawcy przemocy w rodzinie narusza nie tylko normy prawnokarne. Przemoc w rodzinie prowadzi również do dezintegracji rodziny, zaburza jej funkcjonowanie, dotkliwie doświadcza osoby słabsze i niesamodzielne (Sierpowska, 2017, s. 282). Jak słusznie zauważa Irena Pospiszyl (Pospiszyl, 1995, s. 5), w przemocy nie ma niczego, co przemawiałoby za jej stosowaniem. Przemoc upokarza, powoduje cierpienie, nieobliczalne szkody, rodzi nienawiść i pragnienie odwetu, tworzy błędne koło w stosunkach międzyludzkich i wcześniej czy później odcisną piętno na ofierze. Co najbardziej istotne, przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które w negatywny sposób wpływa na zdrowie ofiar. Cechują ją poważne konsekwencje zarówno psychiczne, jak i fizyczne: siniaki, rozcięcia, urazy prowadzące do długotrwałych stanów, a także zaburzenia lękowe, depresję, zaburzenia obsesyjno-kompulsywne czy zespół stresu pourazowego (Nylor, Petch, Ali, 2012, s. 109).

Przeciwdziałanie temu zjawisku jest niezwykle ważne również dlatego, że konsekwencje doświadczania przemocy w rodzinie przez dzieci mają charakter bezpośredni i długotrwały. Oznacza to, że następstwa doświadczania przemocy w okresie dzieciństwa powodują wiele problemów w dalszym życiu jednostki (szereż: Dąbrowska, 2012, s. 21–25; Ritter, Stewart, Bernet, Coe, Brown, 2012, s. 114–115). Należy ponadto zauważyć, że skutki problemów i zaburzeń funkcjonowania u osób doznających przemocy w rodzinie w dzieciństwie dotyczą ich rodziny, przyjaciół, znajomych. Wpływają one również negatywnie na pełnienie przez nie określonych ról społecznych, powodując negatywne implikacje społeczno-ekonomiczne dla państwa (Jarosz, Nowak, 2012, s. 25–28). Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie ma więc również znaczenie społeczne.

Przechodząc do skali przemocy w rodzinie w Polsce, trzeba uznać z całą stanowczością, że nie da się jej określić w sposób precyzyjny. Wynika to przede wszystkim z tego, że ofiary przemocy w rodzinie nie zawsze poszukują pomocy ze strony organów państwa, z uwagi na strach przed zagrożeniem ze strony sprawcy przemocy czy też reakcję najbliższego otoczenia. Zmianę sytuacji życiowej utrudnia im również zależność finansowa od sprawcy bądź brak wsparcia ze strony innych członków rodziny (Filipek, 2017, s. 246). Do innych trudności z określeniem skali przemocy w rodzinie można zaliczyć brak udziału osób trzecich, opór ofiary przed ujawnieniem sytuacji ze względu na uwarunkowania społeczne czy też obawy przed rozpadem związku (Tokarska, 2017, s. 13). Ponadto należy podkreślić, że osoby doświadczające przemocy cechuje najczęściej niska samoocena, lęk, poczucie winy, mała zdolność do rozwiązywania problemów czy też dolegliwości psychosomatyczne, a także izolacja społeczna i brak zaufania do innych ludzi (Dudziak, 2015, s. 18).

Dane statystyczne dotyczące udokumentowanych przypadków przemocy w rodzinie zawierają wskazane sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2016–2018. Biorąc pod uwagę zawarte w nich informacje, należy stwierdzić, że w tym okresie liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które zdecydowały się skorzystać z pomocy instytucjonalnej gwarantowanej przez państwo, utrzymywała się na podobnym poziomie³:

- 225 164 osób (126 614 kobiet, 37 704 mężczyzn, 60 846 dzieci) w 2016 roku;
- 224 225 osób (125 341 kobiet, 34 914 mężczyzn, 63 970 dzieci) w 2017 roku;
- 224 251 osób (122 372 kobiet, 36 148 mężczyzn, 65 731 dzieci) w 2018 roku.

W celu pełniejszego zobrazowania rozmiaru problemu przemocy w rodzinie w Polsce można wykorzystać dane statystyczne wykazane w badaniu przeprowadzonym w 2019 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej (zwany dalej CBOS)⁴. Wynika z niego, że więcej niż co piąty badany zna osobiście lub z widzenia kobiety bite przez mężów bądź partnerów, a 12% kobiet i 8% mężczyzn biorących udział w badaniu zadeklarowało, że doświadcza bicia ze strony partnera. Co ósmy badany będący w stałym związku przyznał, że jego partner bądź partnerka używa wyzisk i obelg. Co jedenasty badany doświadcza natomiast poniżania i kpin ze strony partnera bądź partnerki, a 2% badanych zadeklarowało, że jest ofiarą przemocy seksualnej w związku. Analiza odpowiedzi wszystkich osób

---

³ Zob. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok, s. 10; Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2017 rok, s. 10; Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018 rok, s. 161.

⁴ Zob. Komunikat z badań CBOS Przemoc i konflikty w domu (48/2019). https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_048_19.PDF, s. 4–12.

uczestniczących w badaniu wskazuje na to, że 24% z nich doświadcza przynajmniej jednej z form przemocy ze strony małżonka bądź partnera. Jak wskazano bezpośrednio w analizowanym komunikacie CBOS, z uwagi na ich specyfikę, badania te „[...] należy traktować jako wierzchołek góry lodowej, wyznaczający dolną granicę skali tego zjawiska”. Z uwagi na to, że badanie obejmowało w zasadzie jedynie przypadki przemocy w stałych związkach, niezaprzeczalnie można stwierdzić, że odsetek osób doświadczających w Polsce przemocy w rodzinie jest znacznie wyższy.

Wskazane badanie CBOS jednoznacznie ukazuje, że przemoc w stałym związku jest zjawiskiem negatywnie ocenianym przez społeczeństwo. Polacy w zdecydowanej większości nie akceptują używania przemocy fizycznej w związku. Należy wszakże podkreślić, że aż 88% badanych całkowicie potępia stosowanie przemocy wobec kobiet. Co warto jednak zauważyć, 8% uważa że stosowanie jej wobec nich w pewnych okolicznościach można uznać za uzasadnione. Jednocześnie wskazania wymaga, że znacznie mniej (64%) badanych całkowicie potępia stosowanie przemocy, kiedy ofiarą jest mąż lub partner, a więcej niż co czwarty ankietowany (27%) twierdzi, że w pewnych sytuacjach może być ono usprawiedliwione.

Inaczej kształtuje się kwestia dezaprobaty społecznej dla przemocy stosowanej wobec dzieci. Jak bowiem wynika z raportu Rzecznika Praw Dziecka, „Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!” z 2017 roku⁵, aż 27% uczestników badania dotyczącego akceptacji zachowań przemocy wobec dzieci akceptuje bicie dzieci. Zdecydowaną dezaprobatę wobec tego typu zachowań wyraziło natomiast 33% badanych. Ponadto 52% badanych zadeklarowało, że są sytuacje kiedy dziecko powinno zostać ukarane kłapsem, a jedynie 21% uczestników można określić jako zdecydowanych przeciwników stosowania takich form przemocy wobec dzieci. Należy również wskazać, że 66% badanych akceptuje krzyczenie na dziecko, 42% wielogodzinną izolację bądź zamknięcie dziecka w odosobnieniu, a 37% groźenie dziecku biciem – jako sposób postępowania z dzieckiem wykorzystywany w wychowaniu. Co istotne, badanie ukazało, że jedynie 35% rodziców ma świadomość tego, że w Polsce od 2010 roku obowiązuje zakaz stosowania wobec dzieci kar cielesnych. Świadczy to niewątpliwie o tym, że upowszechnienie wiedzy na temat przemocy w rodzinie i regulacji prawnych w tym zakresie jest niedostateczne. Jak zaznacza Ewa Jarosz (Jarosz, 2017, s. 49), wynikający z analizy badania poziom aprobaty przemocy w wychowaniu trzeba uznać za ryzykownie wysoki i wymagający intensywnych działań.

---

⁵ Zob. Raport Rzecznika Praw Dziecka „Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!” z 2017 roku. http://brpd.gov.pl/sites/default/files/przemoc_w_wychowaniu_raport_2017_0.pdf, s. 3–22.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie pozostawało poza zainteresowaniem polskiego ustawodawcy do 2005 roku. Sytuacja ta zmieniła się wraz z uchwaleniem u.p.p.r. Jak wskazano w projekcie u.p.p.r. z 2004 roku, zdecydowano się na uregulowanie tej problematyki odrębną regulacją prawną ze względu na wagę społeczną przemocy w rodzinie w Polsce, potrzebę objęcia ochroną jej ofiar, a także interdyscyplinarny charakter skonstruowanych rozwiązań (uzasadnienie projektu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, druk sejmowy 3639). Wraz z jej wejściem w życie przeciwdziałanie temu problemowi społecznemu przestało mieć jedynie charakter prawokarny. U.p.p.r. nakłada wszakże na administrację publiczną obowiązek wykonywania zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wynika to *explicite* z art. 6 u.p.p.r., który stanowi, że zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1876) lub ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2277), z wyjątkiem sytuacji gdy przepisy u.p.p.r. stanowią inaczej.

Analiza poszczególnych zadań administracji publicznej dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykracza poza ramy niniejszego artykułu (szerzej na ten temat zob. Kobes, 2011, s. 83–95; Sierpowska, 2017, s. 285–299). Warto jednak wskazać na te rozwiązania zawarte w u.p.p.r., które mają charakter interdyscyplinarny oraz systemowy. Przejawem interdyscyplinarnego podejścia ustawodawcy do problemu przemocy w rodzinie jest m.in. zadanie gminy określone w art. 6 pkt 2 w zw. z art. 9a u.p.p.r. Zgodnie z tymi regulacjami została ona zobowiązana do tworzenia zespołów interdyscyplinarnych, a więc struktur złożonych z przedstawicieli wielu instytucji realizujących zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Co istotne, art. 9a ust. 10 u.p.p.r. określa uprawnienie zespołu interdyscyplinarnego do powołania grupy roboczej w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

Zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze wykonują zadania wskazane szczegółowo w u.p.p.r. (szerzej na ten temat zob. Czarkowska, 2014, s. 101–108). Polegają one m.in. na podejmowaniu określonych działań w ramach interwencji w rodzinach dotkniętych przemocą na podstawie procedury „Niebieskie Karty”. Jak wskazano w art. 9d ust. 2 u.p.p.r., obejmuje ona ogół czynności realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (szerzej: Czarkowska, 2014, s. 108–131; Wilanowska, 2019, s. 126–132). Jest ona realizowana na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów (Dz. U. 2011 Nr 209, poz. 1245). Podkreślenia wymaga, że regulacje prawne dotyczące

funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, a także procedury „Niebieskie Karty” zostały dodane do u.p.p.r. na mocy nowelizacji z 2010 roku (Dz. U. 2010 Nr 125, poz. 842).

Systemowy charakter mają natomiast zadania związane z opracowywaniem programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jak wskazano w art. 6 ust. 2 pkt 1, art. 6 ust. 3 pkt 1 i art. 6 ust. 6 pkt 1 u.p.p.r., obowiązek ich przygotowania i realizacji spoczywa na gminie, powiecie i samorządzie województwa. Co istotne, oprócz programów tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, funkcjonuje również Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (zwany dalej KPPPR). Uchwała go Rada Ministrów na podstawie delegacji ustawowej określonej w art. 10 ust. 1 u.p.p.r. KPPPR określa szczegółowe działania w zakresie: zapewniania ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy, a także upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielenia pomocy tak osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie (zob. M.P. 2014, poz. 445).

W kontekście niniejszych badań należy szczególnie zwrócić uwagę na zadania realizowane przez administrację publiczną w zakresie szeroko rozumianego edukowania o przemocy w rodzinie i obowiązujących regulacjach prawnych dotyczących przeciwdziałania temu zjawisku. W u.p.p.r. ustawodawca określił pięć obszarów wykonywania zadań związanych z edukowaniem o przemocy w rodzinie, a mianowicie:

- prowadzenie przez gminę poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 2 u.p.p.r.);
- opracowanie i realizacja przez powiat programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 2 u.p.p.r.);
- prowadzenie działań promujących podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 u.p.p.r.). Za realizację tego zadania odpowiada minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego;
- współdziałanie organów administracji i jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (art. 9 ust. 1 u.p.p.r.);

- określenie w KPPPR działań związanych z podnoszeniem świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowaniem metod wychowawczych bez użycia przemocy (art. 10 ust. 1 pkt 3 u.p.p.r.).

Profilaktyka i edukacja społeczna to zatem jeden z obszarów działania KPPPR. Kierunki, w jakich realizowane są te działania, koncentrują się na poszerzaniu wiedzy ogółu społeczeństwa na temat zjawiska przemocy w rodzinie, jej przyczyn i skutków, a także zmiany postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie. Zgodnie z treścią KPPPR działania te są realizowane w formie (załącznik do M.P. 2014, poz. 445, s. 19–24):

- prowadzenia badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie;
- diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy, powiatu oraz województwa;
- monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa;
- prowadzenia ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych;
- współpracy pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami i związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach prowadzonych przez nie poradni bądź nauk przedmażeńskich.

Jak wskazano w sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018 rok⁶, łącznie jedynie 781 gmin, powiatów i województw opracowało diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie na swoim obszarze. Przeprowadzono ponadto trzy ogólnopolskie kampanie społeczne i zaledwie 946 lokalnych. W ramach współpracy pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami i związkami wyznaniowymi udzielono informacji o przemocy w rodzinie 15 252 osobom. Biorąc pod uwagę liczbę gmin, powiatów i województw w Polsce, a także liczbę osób, które mogą doświadczać przemocy w rodzinie na terenie kraju, należy uznać wskazane działania za niewystarczające w kontekście rzeczywistego edukowania społeczeństwa na temat przemocy w rodzinie, a także regulacji prawnych dotyczących przeciwdziałania temu zjawisku.

Gmina jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego znajdująca się najbliżej obywateli powinna być ustawowo obowiązana nie tylko do podejmowania działań edukacyjnych dotyczących wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, ale również prowadzenia co roku co najmniej jednej lokalnej kampanii społecznej

---

⁶ Zob. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018 rok, s. 149.

oraz innych aktywności, które mogłyby wpłynąć na uzyskanie przez społeczności lokalne większej świadomości na temat przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania temu zjawisku (np. poszerzenia współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu organizowania wspólnych wydarzeń dotyczących informowania o problemie przemocy w rodzinie). Szczegółowe kierunki działań gminy w tym zakresie powinny zostać wskazane w KPPPR. W tym kontekście warto byłoby również rozważyć możliwość zobowiązania gmin i powiatów do organizowania w szkołach podstawowych i średnich spotkań z uczniami, poświęconych edukowaniu o zjawisku przemocy w rodzinie oraz możliwościach uzyskania wsparcia, prowadzonych przez specjalistów. Edukacja społeczeństwa na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków powinna być bowiem jednym z fundamentów polityki państwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Podsumowanie

Przemoc w rodzinie jako jedna z patologii społecznych jest pochodzącym od człowieka, społecznym zagrożeniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Niniejsze badania prowadzą do wniosku, że w Polsce przemoc w rodzinie jest bardzo poważnym problemem społecznym, którego z pewnością nie można bagatelizować. Zagroza on bowiem nie tylko osobom będącym członkami rodziny sprawcy, ale również funkcjonowaniu społeczeństwa czy też szerzej – państwa.

Przemoc w rodzinie implikuje negatywne skutki w obszarze zdrowia u osób jej doświadczających. Ofiary przemocy zmagają się z wieloma problemami zdrowotnymi i to nie tylko takimi, jak urazy czy siniaki, ale również depresją, stanami lękowymi czy też zespołem stresu pourazowego. Dzieci wychowujące się przez wiele lat w środowisku rodzinnym dotkniętym przemocą mają problemy z funkcjonowaniem w społeczeństwie i odgrywaniem ról wymaganych przez społeczeństwo. Jak już podkreślono, skutkuje to również negatywnymi konsekwencjami społeczno-ekonomicznymi dla państwa. Nie można zapominać o tym, że działanie sprawcy przemocy w rodzinie przeważnie wypełnia znamiona konkretnych typów czynów zabronionych określonych w k.k. Co niepokojące, przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, którego skali występowania w Polsce nie można precyzyjnie określić. Na podstawie danych wynikających z przedstawionych badań opinii społecznej można założyć, że doświadcza go w ciągu życia nie tysiące, a miliony Polaków.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy stwierdzić, że przemoc w rodzinie stanowi niebezpieczeństwo dla bezpieczeństwa i porządku publicznego państwa polskiego i wymaga podejmowania zintensyfikowanych działań ze strony administracji publicznej. Administracja samorządowa powinna koncentrować się nie tylko na prowadzeniu działań w stosunku do rodzin, które zgłosiły potrzebę podjęcia interwencji, ale także inicjować więcej aktywności w zakresie edukowania o problemie przemocy w rodzinie i jego skutkach. Sondaże opinii społecznej i raporty

Rzecznika Praw Dziecka jednoznacznie wskazują, że spory odsetek Polaków w dalszym ciągu akceptuje stosowanie przemocy wobec małżonka/partnera bądź dziecka. Świadczy to niewątpliwie o tym, że obecnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące edukowania o przemocy w rodzinie i możliwościach jej przeciwdziałania są niewystarczające. Należałoby zatem implikować do u.p.p.r. nowe rozwiązania prawne ukierunkowane na edukowanie społeczności lokalnej i podnoszenie jej świadomości co do zjawiska przemocy w rodzinie, a następnie określić w KPPPR szczegółowe działania gminy i powiatu w tym zakresie.

Bibliografia

- Arczewska, M. (2017). *Dobro dziecka jako przedmiot troski społecznej*. Nomos.
- Cichy, A., Szyjko, C.T. (2015). *Żagrożenia dla bezpieczeństwa w obliczu przemocy domowej*. Akademia Obrony Narodowej.
- Czarkowska, M. (2014). *Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet w rodzinie w praktyce organów ścigania, wymiaru sprawiedliwości innych instytucji*. Wolters Kluwer.
- Dąbrowska, E. (2012). Przemoc w rodzinie jako zjawisko społeczne. W: E. Kowalewska-Borys (red.), *Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych* (s. 13–26). Difin.
- Dudziak, A. (2015). Zespoły interdyscyplinarne. Budowanie koalicji na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. W: B. Boniek, A. Dudziak (red.), *Żagrożenia bezpieczeństwa społecznego. Wybrane problemy* (s. 17–24). WSG.
- Filipek, A. (2017). *Wspomaganie człowieka dorosłego w sytuacji przemocy w rodzinie*. <http://hdl.handle.net/11320/7114>
- Haśło: Zagrożenie. <https://sjp.pwn.pl/sjp/zagrozenie;2542384.html>
- Hołyst, B. (2015). *Bezpieczeństwo społeczeństwa*. PWN.
- Hypś, S. (2012). *Ochrona rodziny w polskim prawie karnym*. Wyd. KUL.
- Jarosz, E. (2017). Dziecka bicie łatwi życie – czyli o przemocy w wychowaniu w opiniach i relacjach rodziców. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka*, 16(4), 35–54.
- Jarosz, E., Nowak, A. (2012). *Dzieci ofiary przemocy w rodzinie: raport Rzecznika Praw Dziecka: funkcjonowanie znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Rzecznik Praw Dziecka.
- Jasudowicz, T. (2000). Prawo do bezpieczeństwa-próba rekonstrukcji substancji międzynarodowo chronionej. W: W. Bednarek, S. Pikulski (red.), *Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej* (s. 55–81). Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Jedynak, J. (2010). Bezpieczeństwo jako zjawisko socjologiczne i kryminologiczne. W: E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej* (s. 61–72). RS Druk.

- Kałdon, B.M. (2014). *Przemoc wobec dziecka w rodzinie. Studium empiryczne z zakresu kryminologii i prawa*. Wyd. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Kobes, P. (2011). *Prawokarne i administracyjnoprawne aspekty przemocy w rodzinie*. WSA Bielsko-Biała.
- Komandowska, A. (2017). Stosowanie kar i środków karnych wobec sprawców przemocy domowej jako przejaw realizacji funkcji prewencyjnej kary. W: M. Kopec (red.), *Prawokarna ochrona pokrzywdzonych przemocą domową* (s. 113–133). Wyd. KUL.
- Komunikat z badań CBOS Przemoc i konflikty w domu (48/2019). https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_048_19.PDF
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.
- Kruk, E. (2016). Przemoc w rodzinie a ofiara i zabezpieczenie jej praw w świetle procedury „Niebieskiej Karty” i cywilnego „nakazu opuszczenia lokalu” ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio G, Ius*, 60(1), 81–97.
- Lawson, D.M. (2013). *Family Violence: Explanations and Evidence-Based Clinical Practice*. American Counseling Association. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781119222750>
- Lisiecki, M. (2011). *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*. Łośgraf.
- Liwo, M. (2013). *Status służb mundurowych i funkcjonariuszy w nich zatrudnionych*. Wolters Kluwer.
- Maslow, A. (2010). *Motywacja i osobowość*. PWN.
- Misiuk, A. (2008). *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*. Wyd. Akademickie i Profesjonalne.
- Nylor, P.B., Petch, L., Ali, P.A. (2012). Przemoc domowa: mobbing w domu. W: C.P. Monks, I. Coyne (red.), *Przemoc i mobbing w szkole, w domu, w miejscu pracy* (s. 104–129). PWN.
- Pieczwok, A. (2018). *Działania społeczne w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego*. Wyd. Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie.
- Pieprzny, S. (2014). *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*. Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Pieprzny, S. (2015b). Definiowanie podstawowych pojęć: Pojęcie bezpieczeństwa. W: E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa* (s. 18–20). Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Pieprzny, S. (2007). *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*. Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Pieprzny, S. (2007). Prawo jednostki do bezpieczeństwa. W: J. Dobkowski (red.), *Problemy współczesnego ustrojoznawstwa. Księga jubileuszowa prof. Bronisława Jastrzębskiego* (s. 573–586). Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

- Pieprzny, S. (2006). System podmiotów właściwych w sprawach ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (wybrane zagadnienia). W: J. Dobkowski (red.), *Prawo-Administracja-Policja. Księga pamiątkowa prof. Wincentego Bednarka* (s. 300–316). Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Pieprzny, S. (2015a). Zagrożenia bezpieczeństwa: Klasyfikacja zagrożeń. W: E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa* (s. 52–54). Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Pikulski, S. (2000). Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego. W: W. Bednarek, S. Pikulski (red.), *Prawne i administracyjne zagadnienia bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej* (s. 99–104). Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Podgórecki, A. (1969). *Pedagogika życia społecznego*. PWN.
- Pospiszyl, I. (2008). *Patologie społeczne*. PWN.
- Pospiszyl, I. (1994). *Przemoc w rodzinie*. WSiP.
- Przeworski, K. (2003). *Zagrożenia ludności, mienia i środowiska*. W: R. Jakubczak (red.), *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*. Bellona.
- Przeworski, K. (2003). Typologia zagrożeń ludności, mienia i środowiska. W: R. Jakubczak (red.), *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*. Bellona.
- Raport Rzecznika Praw Dziecka „Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!”. (2017). http://brpd.gov.pl/sites/default/files/przemoc_w_wychowaniu_raport_2017_0.pdf
- Ritter, J., Stewart, M., Bernet, C., Coe, M., Brown, S.A. (2002). Effects of Childhood Exposure to Familial Alcoholism and Family Violence on Adolescent Substance Use, Conduct Problems, and Self-Esteem. *Journal of Traumatic Stress*, 15(2), 113–122.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Dz. U. 2011 Nr 209, poz. 1245.
- Sierpowska, I. (2017). Administracja świadcząca wobec zjawiska przemocy w rodzinie. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie*, (11), 281–301.
- Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2016–2018. <https://www.gov.pl/web/rodzina/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie>
- Sprengel, B. (2008). *Służby mundurowe, ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Żarys problematyki*. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
- Spurek, S. (2013). *Izolacja sprawcy od ofiary. Instrumenty przeciwdziałania przemocy w rodzinie*. Wolters Kluwer.
- Spurek, S. (2011). *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Praktyczny komentarz*. Wolters Kluwer.
- Stożek, M. (2009). *Przemoc w rodzinie: zapobieganie w świetle przepisów prawa*. Instytut Psychologii Zdrowia Polskie Towarzystwo Psychologiczne.

- Szmulik, B. (2012). Zagadnienia wstępne. W: M. Paździor, B. Szmulik (red.), *Instytucje bezpieczeństwa narodowego* (s. 1–14). C.H. Beck.
- Tokarska, M. (2017). Konstytucyjne aspekty ochrony praw pokrzywdzonego w przypadku przemocy domowej. W: M. Kopec (red.), *Prawnokarna ochrona pokrzywdzonych przemocą domową* (s. 11–26). Wyd. KUL.
- Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014–2020, M.P. 2014, poz. 445.
- Ura, E., Pieprzny, S., Pado, T. (2007). Pojęcie bezpieczeństwa publicznego w prawie administracyjnym. W: J. Zimmermann (red.), *Koncepcja systemu prawa administracyjnego. Zjazd Katedr Prawa Administracyjnego i Postępowania Administracyjnego Zakopane 24–27 września 2006* (s. 161–180). Wolters Kluwer.
- Ura, E. (2010). *Prawo administracyjne*. Lexis Nexis.
- Ura, E. (2003). Realizacja przez samorząd gminny zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. W: E. Ura (red.), *Bezpieczeństwo i porządek publiczny – historia, teoria, praktyka* (s. 221–228). Mitel.
- Ura, E. (1988). *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa*. Krajowa Agencja Wydawnicza.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, t.j. Dz. U. 2019 poz. 2277.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1444.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 ze zm.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 218.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2010 Nr 125, poz. 842.
- Uzasadnienie projektu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, druk sejmowy nr 3639. [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruk/3639/\\$file/3639.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/wgdruk/3639/$file/3639.pdf)
- Warmiński, A. (2013). *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*. Elipsa.
- Wilanowska, M. (2019). Niebieskie Karty a bezpieczeństwo w rodzinie. Założenia, statystyki, perspektywy. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia de Securitate*, 9(1), 126–134.

Violence in the family as a social threat to public safety and order

Abstract: Violence in the family should be considered as one of the biggest social problems in Poland. It occurs not only in families commonly regarded as pathological. Therefore, it should not be associated only with poverty or alcoholism or other addictions present in the family. Violence in the family exists also in affluent and seemingly happy families. The effects of this phenomenon cause many negative consequences not only for the members of the perpetrator's family, but also for society and, more broadly, the entire state organisation. This problem requires decisive action on the part of the state and certainly should not be underestimated. The aim of this article is to analyze selected legal regulations concerning the prevention of domestic violence and other issues essential from the point of view of the impact of issues essential from the point of view of the impact of domestic violence on the safety of individuals who experience it, as well as the general public. Therefore, the following will be analyzed: the relation between the use of violence in the family and violation of specific criminal law norms functioning in the Polish legal system, negative effects in the area of health of persons experiencing violence in the family, the scale of violence in the family in Poland and the difficulties connected with its precise determination and evaluation of this phenomenon by the Polish society.

Keywords: threats to public security and order, social pathologies, combating domestic violence.